

LA TOPONÍMIA DE MENORCA. ESTUDIS. ESTAT ACTUAL

Joan F. LÓPEZ CASASNOVAS

La bibliografia existent sobre múltiples aspectes referits a l'Illa de Menorca diuen que és extensa i variada¹, però no és precisament la toponímia un capítol que compti amb molts de conreadors. Fins a la realització de la tesi doctoral de Lluís CASASNOVAS MARQUÈS (1952)², no comptàvem amb cap estudi complet i sistemàtic des del punt de vista filològic entorn a la toponímia de la nostra Illa; la majoria dels tractadistes anteriors s'inclinaren més al comentari històric que no al filològic, si hi llevam la figura interessant del metge Francesc CAMPS I MERCADAL. Em propos en aquestes línies d'oferir una mostra, potser no exhaustiva, del que han estat els estudis sobre toponímia menorquina fins al moment present.

Segons el Dr. Casasnovas Marquès, els primers treballs toponímics que cal esmentar són els del prestigiós il·lustrat maonès Joan RAMIS I RAMIS (1746-1819), conegut autor de peces de teatre neoclàssic, però també autor de diverses obres i opuscles interessants sobre múltiples aspectes de l'Illa³, d'entre els quals ens serà útil per al nostre propòsit el titulat *Alquerías o posesiones de Menorca en el año 1815, por orden alfabético según sus términos*. Allò que ens pot interessar més d'aquesta publicació és el pròleg, on planteja una hipòtesi sobre l'origen del mot *SON*⁴ i el suplement final, en què cita les alqueries documentades ja en l'època de la conquesta catalana, tot anotant els documents on apareixen. Té un caire més de document històric que no lingüístic.

Gabriel LLABRÉS QUINTANA, que fou bibliotecari de Maó, va publicar a la «Revista de Menorca», dos articles filològic-històrics d'interès: *Fundación del pueblo de Alayor en 1304* (Maó. 1896, p.40-49), entorn a l'etimologia del mot *Alaior*, que aporta les formes d'aquest topònims als documents i rebutja l'etimologia àrab que explica el mot castellà *alahor*. L'altre, *Carta a D. Francisco Hernández Sanz* (1919, p. 82-85), és un ampli comentari ben documentat sobre la denominació *Toro* i *Turó*, on combat la hipòtesi de l'historiador menorquí⁵ a qui adreça la carta, el qual pretenia derivar el topònim *El Toro* de l'àrab⁶. Cal remarcar pel seu interès dos articles de l'apotecari maonès Jaume FERRER ALEDO⁷, *Nuevos datos sobre la Isla de Menorca* i *Nuevos datos sobre el puerto de Mahón*, que ens informen sobre la toponímia de la costa. (Recentment s'han publicat uns *Index alfabètics* d'aquesta toponímia marina⁸). Es tracta de recollicions sense pretensions històriques ni filològiques, però fonamentals per quant gairebé resulten eshaustives. Hom retreu al seu autor el fet que no adjuntàs transcripcions fonètiques dels noms relacionats. A *Menorca, su población rural* fa una exposició bastant detallada dels camins veïnals de l'Illa. També com a

simples feines de recollició esmentem dos opuscles inèdits: *Relación de los caminos vecinales y municipales que existen actualmente en los términos de Mahón y Villacarlos. Año 1876*, d'autor anònim; i l'altre, de Mateu ORFILA, *Nómina de las posesiones de Menorca en lo any 1872*.

Francesc CAMPS I MERCADAL (Es Migjorn Gran, 1852-1929), metge i erudit, notable folklorista que signà els seus treballs amb el pseudònim Francesch D'ALBRANCA⁹. Fou col·laborador de Mn. Alcover en el *Diccionari Català-Valencià-Balear*. Els seus treballs toponímics són un grapat d'articles en castellà que publicà a la revista «El Vigia Católico», de Ciutadella, l'any 1894 sota el títol *Menorca en carretón*. Al llarg d'un seguit d'excursions imaginàries va assenyalant etimologies més o manco encertades sobre les denominacions dels llocs per allà on passa. A un altre article, *Ferrerías y su término*, «Rev. de Menorca», V, 1910 (p. 129-130), explica l'origen històric de la població i la seva vertadera etimologia, tot analitzant la creença popular entorn a l'origen de la vila i la forma en què aquesta creença degué influir en les denominacions dels accidents geogràfics propers¹⁰. Altres dos articles del Dr. Camps van sortir a «La Veu de Mallorca» (4-I-1917 i 5-IV-1917) sobre els topònims menorquins compostats de LLUC (lucus = 'bosc'), on combat l'errònia hipòtesi de J. M. QUADRADO¹¹. Però el treball més reeixit en el terreny filològic és la comunicació que, amb el títol *Recorts (sic) de la dominació mora en la parla menorquina*, va fer al I Congrés Internacional de la Llengua Catalana, de l'any 1906¹². Amb tot, val a dir que la comunicació és —en paraules del mateix autor— força incompleta¹³ i presenta alguns errors, com el fet d'atribuir etimologia àrab a topònims com *Llucmaçanes*, *Favàritx*, *Calòritx*, *Llinàritx*, *Torelló*, *L'Enzell*, etc. De tota manera, cal observar que en aquell temps la filologia moderna encara era en els seus inicis, per ço que els errors no minven valor a l'esforç lingüístic fet pel metge migjorner.

Com a curiositat extravagant i imaginativa, esmentam aquí els escrits pseudo-etimològics que, sobre topònims insulars va publicar el ciutadellenc resident a Buenos Aires n'Antoni CURSACH I TRUYOL, qui hi imprimia un setmanari, «El Menorquí», literari i informatiu, escrit en una barreja de menorquí i castellà, de les activitats dels menorquins emigrats a Sudamèrica; i també un almanac «El Balear», una mena d'enciclopèdia multiforme i diversa. Em limitaré a transcriure l'opinió de L. Casasnovas: «Sus etimologías de topónimos isleños, esparcidas en diversas publicaciones y tratadas con frecuencia dentro de temas completamente ajenos, constituyen una serie de fantasías lingüísticas, derroche de sapiencias orientales, pero faltas de verosimilitud»¹⁴. Dins una línia tampoc no gens científica, s'imposa citar les publicacions del metge i aficionat a la història menorquina, en Pere HERNÁNDEZ SASTRE¹⁵, cum-alre-no perquè va merèixer les rèpliques crítiques i documentades de L. Casasnovas Marquès, qui aleshores preparava el doctorat en Filologia Romànica a la Universitat de Barcelona¹⁶.

Malauradament, l'únic treball científic, important des del punt de vista filològic, ha estat inèdit, o publicat només en una petita part¹⁷. Es tracta de la tesi doctoral de Lluís CASASNOVAS I MARQUÈS¹⁸, que, trenta anys després de la seva lectura, necessària d'ésser posada al dia en alguns aspectes (etimològic, bibliogràfic, etc.), però que representa el primer intent —i fins ara l'únic— de

sistematització i estudi complet de la toponímia de la nostra Illa. Al llarg de prop de sis-cents pàgines, l'autor estudia els elements pre-romans, llatino-romànics (catalans), germànics, àrabs i d'altres existents a la toponímia menorquina; n'analitza la fonètica i la morfologia, ofereix una extensa i gairebé exhaustiva llista de topònims menorquins; i n'extreu un seguit de conclusions importants. Aquests topònims, doncs, són estudiats a partir de l'etimologia i es classifiquen, en principi, segons el criteri de llur significació originària. Així, per exemple: —«L l o c d' e s P o u», lók-ðes-póu, < LOCU, con significado de 'propiedad territorial' < a) Unidades agrícolas < 1.º Su localización en el terreno < I. LOS CULTIVOS.»

Per tal de seguir una pauta cronològica, i acostant-nos ja a temps més recents, hem d'esmentar l'aportació de Mn. Josep SALORD FARNÉS (1911-1969), erudit sacerdot ciutadellenc, que en el seu treball històric *El Pariatge fet per el senyor rei en Jaume II, sobre la pavordia i rectories de Menorca segons la còpia del Llibre Vermell* (Ciutadella, desembre 1960) es refereix a la toponímia aparescuda en aquest important document de començament del segle XIV i fa especials aclariments lingüístics sobre l'etimologia de *Favàritx, Ses Ferreries, El Toro*, etc. (p. 10). Precisament l'impuls que va saber imprimir en un grup de joves estudiosos aquell sacerdot ciutadellenc va fruitar en un renaixement dels estudis sobre la nostra història, la nostra llengua, la nostra cultura en general, que implicava també el gust pels estudis toponímics. Un fet curiós degué contribuir, sens dubte, a aquesta revifalla: és la descoberta el 1951 de les restes d'una basílica paleocristiana a les platges de Son Bou (Alaior). El fet, en si, poc ens comunicaria si no fos perquè F. de B. Moll, en tractar d'establir l'etimologia de *Ses Canessies*¹⁹ al Diccionari Cat.-Val.-Bal., explicava²⁰: «És probable que vengui de l'àrab k a n i s s i a 'església', però és estrany que s'apliqui un nom significador de «les esglésies» a un paratge situat fora de la població i on no sabem que hi hagi hagut mai esglésies». No hi ha dubte que s'havia perdut la memòria de la basílica soterrada, quan la seva descoberta va venir a confirmar materialment les dades de la toponímia, que així es demostrava esser magnífica auxiliar de la història. Aquest fet va obtenir un ressò notable, com ho demostren les múltiples publicacions de tota mena realitzades amb tal motiu²¹. D'alguna manera fill d'aquell caliu cultural creat entorn a Mn. Salord fou Josep MASCARÓ PASARIUS, qui dels anys cinquanta ençà ha estat el treballador més actiu en el camp de la cartografia i de la toponímia entre nosaltres. A partir d'un treball de Francesc Camps i Mercadal (*Errates de cartografia menorquina*, «Rev. de Menorca», IV, 1, Enero 1909), que recollia algunes grafies errònies de topònims menorquins aparescuts a mapes de l'illa datats el 1792 i 1897, Mascaró amplia la relació amb els errors de més gruix observables al mapa de 1915. En posa, a més de la grafia errònia, la pronunciació i la grafia correcta, que treu del Diccionari Alcover-Moll i, segons correspondència personal que he pogut conèixer, comptant amb el consell filològic de Mn. Josep Salord²². Aquest últim també li havia fet notar algunes grafies possiblement errades (*Son per Sant; Marcé per Mercer; Montplé per Montpler...*) existents al *Nomenclàtor de Menorca* (Ciutadella, 1953), catàleg dels accidents de la costa i de les finques rústiques que són recollits —en número de 2.983— al

Mapa de Menorca, al qual Mascaró Pasarius complementa d'aquesta manera²³. També hom consultarà amb profit el capítol que, sobre *Cartografia de Menorca*, Mascaró Pasarius publica dins la seva *Geografia e Història de Menorca*, per mor de l'abundant documentació que acompanya els topònims majors de l'illa²⁴. Últimament, Josep Mascaró col·labora amb el Dr. Joan Coromines en la preparació de l'esperat *Onomasticon Cataloniae* pel que fa a la toponímia insular. A la vegada, essent l'autor dels sis volums del magne *Corpus de toponímia de Mallorca* (Palma 1962-63), Mascaró Pasarius ha anunciat que el corresponent *Corpus de toponímia de Menorca* és en avançat estat d'elaboració²⁵. Un altre treball de consulta obligada per qui voldrà estudiar la toponímia menorquina és la tesi de llicenciatura del Professor Tomàs VIDAL BENDITO, *Evolución de la Agricultura y de la población rural de la isla de Menorca*²⁶, per mor de les dades històriques quant als canvis de propietat i denominació dels «llocs» de l'illa.

Val a dir que no podem esmentar aquí tots aquells filòlegs notables que han fet referència a qualche topònim menorquí en alguns dels seus treballs. Tanmateix, ultra la feina en aquest sentit del gran romanista ciutadellenc en Francesc DE B. MOLL, la qual ve en bona part recollida al *Diccionari Català-Valencià-Balear*, caldria referir-nos a Antoni M.ª ALCOVER i el seu estudi *Los Mozárabes Baleares*, ampliat i detallat en una sèrie d'articles publicats al «Bolletí del Diccionari de la Llengua Catalana» (XIV, 1925); Manuel SANCHIS GUARNER²¹; Joan COROMINES²⁷; Enric MOREU-REY²⁸; A. M. BADIA MARGARIT,²⁹ etc..

No podem acabar aquesta comunicació sense fer una ràpida ullada al moment més actual. Observem com l'arreplega de dades toponímiques va endavant, la qual cosa fa esperar que prest estarem en condicions de tenir estudis de síntesi i d'interpretació fets sobre una base molt sòlida. Així, per exemple, l'exhumació de documents medievals, que realitza Ramon ROSSELLÓ I VAQUER³⁰, ens forneix de noves llistes de topònims i antropònims menorquins arran del Repartiment de terres posteriors a la conquesta catalana del 1287. Observem com la toponímia urbana encara no ha estat pràcticament encetada³¹ i com aquesta disciplina filològica estira l'atenció de joves investigadors³².

I resta encara un altre aspecte en què desgraciadament Menorca va endarrerida. Em referesc a la correcció dels noms de lloc desfigurats en llur grafia a nivell oficial i a la restitució a nivell també oficial dels noms populars, de les poblacions i dels carrers. D'ençà de la constitució de la Conselleria de Normalització Lingüística del Consell Insular de Menorca (Maig 1979) s'ha endegat una tasca de sensibilització que cal esperar que prest retrà fruits. Així ho indiquen fets com són:

- a) que l'Ajuntament de Ciutadella sol·licitàs, el desembre de 1979, el canvi de nom oficial (*Ciutadella* i no *Ciudadela*);
- b) que alguns municipis tinguin alguns carrers retolats en català i amb el seu nom popular;
- c) que els Ajuntaments d'Es Castell, Sant Lluís i Ferreries s'hagin acollit als Serveis de Normalització Lingüística que ofereix el Consell Insular i hagin rebut d'aquest organisme respectius Informes tècnics per tal de procedir a retolar

correctament la toponímia urbana i rural més notable (cosa que, tanmateix, encara no han duit a terme).

També és cert que el Consistori maonès no va aprovar una proposta d'oficialitzar el nom *Maó* i, tot i que el de Ciutadella acordàs de sol·licitar fer igual amb el seu, han passat ja tres anys d'açò i res no s'ha fet quant a rescabalar la nomenclatura dels carrers i places ni tampoc s'ha executat aquell acord. Tot un símptoma, i no gens favorable.

1. BARCELÓ BARBER, Miguel: *Ensayo de Bibliografía Menorquina*. Vol. I (Separata de la «Rev. de Menorca»). Mahón, Primer sem. 1967, i vol II, Mahón 1971.

2. CASASNOVAS MARQUÈS, Luis: *La Toponimia Menorquina*. Tesis doctoral en Filología Románica, bajo la dirección del Catedrático Dr. Balbín. Barcelona, Abril 1952 (inèdita; 591 p.).

3. RAMIS I RAMIS, Joan: —*Alquerías o Posesiones de Menorca en 1815*. Mahón, 1815. —*Antigüedades célticas de Menorca*. Mahón, 1818. (Hi ha una reedició facsimil, Ciutadella, Ed. Nura, 1974). —*Apellidos de Menorca des de los siglos XIII al XVIII*. —*Extracto del Pariatge*. Mahón 1815. —*Beneficios de las iglesias de Menorca, 1792*. Mahón 1815. —*Historia Civil y Política de Menorca*. Tom. I, Mahón 1819. —*Varones ilustres de Menorca y noticia de los apellidos que más se han distinguido en ella*. Mahón 1817. —*Specimen animalium, vegetabilium et mineralium in insula Minorica*. Mahón 1814. —*Temps y paratges de Menorca en que es mes gustos y saludable o daños, respectivament, el peix y marisc que se aporta a vendra en la pescaderia de Mahó*. Maó 1814.

4. Diu que SON procedeix de la corrupció de *sen*, fórmula de tractament equivalent a l'actual *senyor*, d'ús freqüent durant els segles XIII al XVII.

5. HERNÁNDEZ SANZ, Francisco: *Compendio de Geografía e Historia de Menorca*, Mahó 1908 (p. 21).

6. El Dr. Casasnovas Marquès considera que és errònia aquesta etimologia àrab i que cal adscriure-la a l'arrel ibèrica. El D.C.V.B., X, p. 372, no descarta, emperò, la possibilitat d'un origen en l'àrab *tor* 'muntanya'. Els documents aportats per Llabrés, i reproduïts per Casasnovas, daten del segle XV i grafien *turó*. Però Mn. Josep Salord adueix al *Pariatge* (1301-1303) el topònim *Altoro* («... in dicta ecclesia sancti Laurenti de Binixemps sit alia capella ad honorem Sancti Saluatoris in loco vocato *Altoro*», p. 7).

7. FERRER ALEDO, Jaime: *Nuevos datos sobre la isla de Menorca. La nomenclatura que emplean los pescadores de Menorca para designar los diferentes puntos de la accidentada costa de Menorca*, «Revista de Menorca», t. IV, 3.ª época, 1909 (p. 177, 235, 287, 341, 367 i ss.). —*Nuevos datos sobre el puerto de Mahón*, «Rev. de Menorca», t. III, 3.ª época, 1908 (p. 306 i ss.). —*Menorca, su población rural*, «Rev. de Menorca», 1948, (pp. 146-195).

8. V. BARBER BARCELÓ, Miguel: *Índex alfabètic referit a l'estudi «Nuevos datos sobre la Puerto de Mahón»*, Maó, 1980; ID.: —*Índex alfabètic referit a l'estudi «Nuevos datos sobre la Isla de Menorca...»*, Maó, 1980. Del mateix autor, i sobre el mateix tema, *Apuntes para un derrotero menorquin destinado a embarcaciones menores*, «Rev. de Menorca», Maó 1964 (p. 123 i ss.).

9. V.: *Folklore menorquin. De la pagesia*, treball premiat per l'Ateneu de Maó el 6-X-1911; publicat en 2 vol., Maó, 1918.

10. L'etimologia de *Ferreries* no és altra que *LA FRARIA*, per l'existència de frares mercedaris, que abandonaren el 1295. Aquests terrenys comunals, a on s'assentaren *ferrers*, conservaren el nom d'origen, el qual derivà a *Ses Ferreries* per etimologia popular. També,

aprop de la vila, trobam la muntanya de *S'Enclusa* i el torrent *Sa Rovellada*, ambdós noms relacionats amb l'ofici de ferrer.

11. QUADRADO, José M.^a: *Historia de la conquista de Mallorca*, Palma 1850 (p. 452, nota).

12. ALBRANCA, Francesch d': *Recorts de la dominació mora en la parla menorquina*. I Congrés Int. de la Llengua Catalana. Secció Filològica-Històrica (Oct. 1906), Barcelona 1908 (p. 400-403).

13. «L'he escrita amb un arrap, ara que m'acab de desdejunar de sa existència y proximitat d'es Congrés de sa Llengua Catalana». «Això no val res; però de moment, es sols lo que hi puc dur» (p. 403).

14. Luis CASASNOVAS, op. cit., p. 18.

15. *Toponímicos menorquines*. Articles en «El Iris», Ciutadella, 6-XII-1947 a 7-X-1950.

16. *Alrededor de nuestra toponimia*. «El Iris», 16-VI-1951. Casanovas critica, sobretot, les fonts d'informació que indueixen Hernández Sastre (F. d'Albranca, A. Cursach) a reproduir múltiples errors. Entre els disbarats etimològics que es desmunten hi ha el de fer derivar el topònim SOBREVET (< *S'Alberg Vell*) de l'anglès SOWERBERRY, «llinatge anglès divulgat per Dickens», o la partícula SON (< ço d'en), de *s'honor*, fórmula de tractament, per apòcope, propagada a l'Illa als segles XVI i XVII. (L'article, malgrat el títol, és escrit en català i el mateix títol sembla indicar una mala traducció d'*Entorn a la nostra toponimia*, seguint amb açò una pràctica habitual als anys 50 de publicar els articles en català sota títol en castellà, de manera que els titulars no delatassin el fet lingüístic català.— També del mateix autor vegeu *La partícula toponímica -SON-, su problema etimológico*, «El Iris», 6-IX-1952.

17. CASASNOVAS MARQUÈS, L.: *Nomenclatura Agrícola en la Toponimia Menorquina*, «Miscelánea Filológica dedicada a Mns. A. Griera», I, Barcelona 1955 (pp. 161-174).— Aquest mateix treball, però sense les transcripcions fonètiques, es troba al núm. 12 de la col. 1. «Monografies Menorquines», Imp. Al·lès, Ciutadella 1956.

18. V. nota 2.

19. Antigament s'anomenava així tota l'extensió de Son Bou, i avui encara es diu així un barranc i una possessió del sector d'Es Migjorn Gran.

20. *Diccionari Català-Valencià-Balear*, II (1935), p. 817.

21. Així: —PASCUAL MARROIG, Bartolomé: *Alocución pastoral en ocasión de hallazgo y excavaciones de los restos de una antigua basilica en Son Bou*. Ciudadela, 8-IX-1952.— SALORD FARNÉS, Mn. Josep: *Toponimia i Arqueologia*, Revista «Monte Toro», Ciutadella, Juny 1952. El mateix article, el trobam també a «El Iris», 14-VI-1952.— SEGUÍ VIDAL, Gabriel: *La Basílica paleocristiana de Son Bou (Menorca)*. «Boletín de la Sociedad Arqueológica Luliana», XXX, 692.— També es refereixen a l'anècdota de *Ses Canessies*: MASCARÓ PASARIUS, J.: *La religión en la toponimia menorquina*, Separata de «Monte Toro», XI, 120, Ciudadela, Febr. 1955.— MOLL, F. de B.: *El Fichero de Toponimia Balear*. Separata de les Actes i Memòries del Vè Congrés Int. Ciències Onomàstiques, I, Salamanca 1958.— SANCHIS GUARNER, Manuel: *Las minorias religiosas en la toponimia de Cataluña, Valencia y Mallorca*. Separata de les Actes i Memòries del Vè Congrés Int. Ciències Onomàstiques, I, Salamanca 1958.

22. *Erratas en la toponimia de la cartografía menorquina*, Ciudadela, Separata de «Monte Toro», XI, 118, Dic. 1954.

23. Ultra les llistes alfabètiques de noms identificables damunt el mapa, quan s'esdevé que hi hagi una notable diferència entre grafia i pronúncia, l'autor l'exposa sense transcripció fonètica: *Torrabenc* (pron. *Turrubenc*); *Torelló Amagat* (pron. *Turó...*); *Ses Pallisses* (pron. *Ses Paisses*); *Biniarmaia* (pron. *Biniumae*); etc.

24. *Geografía e historia de Menorca*, II, Menorca 1981 (p. 864-910).

25. V.: *Geografía e Historia de Menorca*, II, p. 879, i 890.

26. En «Rev. de Menorca», 1969 (p. 5-46, 87-125, i 153-170).
27. *Estudis de toponímia catalana*, 2 vol.; Ed. Barcino, 1965 i 1970.
28. *Els noms de lloc. Introducció a la toponímia*, Barcelona 1965. *Els nostres noms de lloc*, Palma (Moll) 1982.
29. A propòsit de *Maçana* (menorquí *Llucmaçanes*), «Ests. Romànics», VIII (1961) 157-174.
30. *Aportació a la Història Medieval de Menorca. El segle XIII*. Consell Insular de Menorca, 1980; *La revolta menorquina contra Joan II (1463-1472)*, Consell Ins. Menorca, 1981.
31. Tenim notícies que aquest tema és investigat d'ençà d'anys per l'arxiver municipal de Ciutadella, en Josep PONS LLUCH, pel que fa als noms dels carrers ciutadellencs; i que el jove historiador Florenci SASTRE PORTELLA ha extret nombroses fitxes sobre toponímia urbana ciutadellenca anterior a la destrucció de la ciutat pels turcs l'any 1558.
32. A més del que hem dit a la nota anterior, ressenyem el treball d'Amador MARI PUIG, *Alguns topònims del terme d'Es Castell*, seleccionat al Premi «M. Seguí Puntas» 1982 per a escriptors joves, i publicat al diari «Menorca», supl. dissabte 20-II-1982 (p. 19).
33. Jo mateix vaig treballar i comentar aquesta situació. Vegeu el meu opuscle *Sobre l'ortografia correcta dels noms populars —Ciutadella, Maó— (Toponímia, ortografia i prejudici lingüístic)*, Menorca 1980.

DEBAT:

Jaume Mascaró dona notícia que el Col·lectiu Folkloric de Ciutadella té interès a publicar aviat un opuscle sobre noms i malnoms d'aquesta localitat menorquina. *E. Moreu-Rey* recorda que una alumna seva de la Universitat de Barcelona ha fet un treball sobre els prenom d'una parròquia menorquina. *Jaume Mascaró* manifesta que molts de treballs de l'*Enciclopèdia de Menorca*, en curs d'elaboració, tenen gran interès onomàstic; així mateix notifica que recentment s'ha publicat la versió castellana de l'obra de l'Arxiduc sobre Menorca, font important de toponímia i antroponímia, encara que amb greus defectes de transcripció.